

PATRICK GRAINVILLE

Faleza nebunilor

Traducere din limba franceză
de SIMONA MODREANU

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cândva, am îmbarcat pe mare un tânăr care avea să ajungă nemuritor.

Cred că l-am zărit pentru prima dată pe Claude Monet în capătul plajei, la piciorul falezei Aval. Dar nu era primul pictor pe care îl vedeam cutreierând prin Étretat. Pentru pescarii confrunțați cu aspra lucrare a mării, acești artiști erau niște originali, boemi sau rentieri, pe care îi priveau cu un ușor dispreț. Prinși în ciclul tumultuos al mareelor, curselor și luptelor din larg, ei acordau prea puțină atenție tablourilor. Ceea ce ne-a atras, poate, curiozitatea în cazul lui Monet, în acea iarnă a lui 1868, a fost înverșunarea lui cotidiană, indiferentă la vreme. Își petrecea ore și zile întregi în fața șevaletului, dimineața devreme, seara târziu, cufundat în această activitate pe care mulți o considerau inutilă. Oamenii plecau pe mare, el era acolo. Descărcau peștele, înconjurați de roiuri de femei și plozi, el era tot acolo. Departe, la poalele grandioaselor maluri abrupte, ținându-și privirea la piatră, sau marea, încăpățânat, obsedat, absurd.

Dar nu l-am privit cu adevărat decât în ziua în care m-a abordat. Observase fără îndoială că obiceiurile mele nu se potriveau cu servitușile și orarul adevăraților oameni ai mării. Cazul meu era special...

Pescarii mă ajutaseră să-mi cobor barca până în buza valurilor. Văzând cum înalță catargul și ridic vela, Monet mi-a cerut să-l iau și pe el. O mică furtună, de culoarea bronzului de gong, se ițea deasupra capului Antifer. L-am prevenit pe Monet despre riscul unei vijelii cu grindină. Era înfoclit în două haine groase și avea nasul ascuns într-un fular. Mi-a făcut semn să mergem. Dorea să aibă o vedere de ansamblu asupra coastei, să îmbrățișeze fresca falezelor. Am pornit pe *La Petite-Julie* cu unul dintre cei mai mari oameni ai veacului fără s-o știu, pentru că nu mă interesa

și Monet respingeau adesea anecdotele prozaice ale muncii. Ei îndrăzneau să abordeze faleza brută, în plan apropiat, la Courbet, precisă, tangibilă, în materia ei frumoasă, în noblețea ei de fortăreață de calcar. În curând, decupajul va fi mai manierat la Monet, în perspectiva mării, cu Aval prins în vâlvătaia scânteierilor. Ei își inventau privirea.

Courbet și Lepoittevin se lansaseră într-o conversație zdrobitoare despre pictorii academici de la Salonul oficial.

— Niște porcării! Niște tămâieri! a exclamat Courbet cu o voce de stentor. Cine s-ar culca cu un nud de-al lui Cabanel, fără floci, fără mosc, învelit într-o ghirlandă de îngerași de marțipan? Dar cu scâldătoarele lui Hugues Merle? Ha ha! Mierlă ăsta n-a pictat și cuibul!

Lepoittevin a continuat, malițios:

— Dar în *Femeie cu papagal*, la Salon, sau în *Venus urmărindu-l pe Psyche*, nici tu n-ai dezvelit tufișul!

Courbet l-a fixat din priviri pe prietenul său cu o exuberanță înfumurată.

— Flocii! Ba i-am pictat, ți-o spun eu. Și subsuorii sălbatici ai femeii mele în apă! Zău așa! Am făcut-o mai tare, mai direct, ascultă la mine. Tablourile mele n-au nimic de a face cu cremosul Cabanel, sau cu Merle, Bouguereau și Gérôme zis „Piața de sclavi”. Niște moftangii cu toții, știi prea bine. Fac cururi care nu s-au bășinat niciodată! Eu fabric carnație adevărată, neîmblânzită și puternică, cu sânge în ea. Zola nu se înșală când susține că sunt un „zămislitor de carne”! E cel mai greu să redai carnea, cutele ei poficioase, scorburile călduțe și satinete, curbele planturoase, formele mari, durdulii și dinamice, ca la Rubens. Aici vezi artistul adevărat. Și va rămâne în amintirea tuturor cel care, pe culmile artei sale, va înlătura mâna pudică a lui Venus de Tizian, sau a Olympiei lui Manet, care, între noi fie vorba, e uscată ca o scândură! Dar eu nu-i imit nici pe Velasquez, nici pe Tizian, nici pe Goya, eu nu mă imit decât pe mine în fața naturii. Gata cu ipocriziile! Viitorul va fi libertarian și vom îndrăzni să pictăm fără reținere frumusețea tuturor trupurilor vizibile.

Obișnuit cu aceste profeții și cu aceste laudăroșenii, Lepoittevin a încuviințat. O nevastă de pescar, cu care Courbet avea întâlnire, ne-a adus o „caudraie” specifică regiunii, un fel de tocană caldă, însoțită de fripturi la grătar. Courbet scobea deja prin carne, înghițea sosul. Din când în când, se ridica, ne privea, ne provoca și, cu cuțitul lui, arunca niște culori pe o pânză în gestație care

Declară că încă e convins de prezența morților. Profetul îmbătrânit stă perplex între două scaune la fel de rătăcite ca el.

— Și ce gândește despre Comună?

— Hugo ar fi gata să înțeleagă ideea egalitară, dar ezită în fața acțiunii, a exceselor. Condamnă violența, incendiul de la Tuileries, masacrarea preoților. Toată lumea știe că a devenit republican, dar nu un revoluționar cu sos de muștar. Știi: „Jos conducătorii!” e cam puțin, ei vor exista întotdeauna. Tocmai un conducător le-a lipsit. Franța rurală, majoritară, nu înțelege Comuna, nici burghezi de altfel. Au vrut ordinea lui Thiers, la fel și prusacii, stau la pândă! Marii scriitori detestă haosul răzmeriței: Flaubert, Sand, Hugo, Zola, Leconte de Lisle, Théophile Gautier... Prietenul meu Tiburce Morisot este versaillez. Voinicul și purul țaran Millet condamnă Comuna, ca și bunul Puvis de Chavannes, care este o cunoștință de-a Mathildei și prietenul tuturor pictorilor...

— Nu-mi pasă de Puvis și de Tiburce!

— Ignorantule! E foarte mare, Puvis de Chavannes, foarte modern! Dar îl cunoști pe Gustave, cel puțin! Normandul îi detestă pe toți: mai întâi internaționaliștii, apoi preoții! Edmond Laporte, cu care fac afaceri la Rouen, mi-a povestit totul. Un prieten apropiat al lui Flaubert, deși republican get-beget. Ei bine, vlăjganul literelor noastre tună și fulgeră! Se înfurie retoric pe învinsul Napoleon, pe vanitatea franceză, pe indolența sa în fața organizării prusace. Urlă la adresa lui Gambetta, care ar fi moșit Comuna, ceea ce este fals! Consideră că aceasta e mai idioată și mai feroce decât Dahomey! Îți dai seama!

Nu voi auzi cu adevărat vorbindu-se despre acest barbar Dahomey decât în legătură cu rezistența regelui Béhanzin, douăzeci de ani mai târziu, în fața trupelor noastre coloniale care manevrau galant puștile Lebel în fața a două mii de amazoane în fustițe de război.

— Da, Flaubert scuipe pe Franța, vrea să devină rus! Îi apostrofează pe histrionii acestui „rahat universal”, chiar așa! Laporte, care e un om al progresului rațional și își gestionează cu finețe manufacturile, mi-a repetat-o cuvânt cu cuvânt. Vecinul nostru e scârbit mai cu seamă de democrație și de flagelul său: sufragiul universal de masă. El vrea un guvern din artiști și savanți de primă mână. Nu-l voi urma până acolo, eu care sunt un republican cinstit, ca prietenul meu Gambetta și ca Manet, care îl admiră mult. Ca toată lumea modernă, cu excepția lui Louis Veillot, această corabie beată de apă sfântă, care face spume în